

Manglende universell utforming av inngangsparti

Restaurantens inngangsparti består av flere trappetrinn. Besøkende i rullestol kan benytte en sideinngang, og må deretter ta vareheisen og så kjøre gjennom kjøkkenet for å få tilgang til restauranten. Restauranten har også en portabel rampe som kan legges ut ved behov. Ombudet konkluderer med at inngangspartiet er i strid med kravene til universell utforming.

Restauranten har vist til at de holder til i et verneverdig bygg som gjør at det ikke kan gjøres endringer på fasaden. I tillegg viser restauranten til at de legger ut en portabel rampe ved behov, og mener dette er den beste løsningen fordi fortauet utenfor er for smalt til å installere en permanent rampe.

Ombudet ser at hensynet til tilgjengelighet kan komme i konflikt med hensynet til vern. Ombudet finner likevel at restauranten ikke har dokumentert nærmere hvilke begrensninger vernehensyn setter for utbedringer i inngangspartiet, og det er heller ikke redegjort for om restauranten har vært i kontakt med Byantikvaren om mulige løsninger.

En løsning med en portabel rampe som legges frem ved behov vil være en særløsning, og dermed ikke i tråd med kravene til universell utforming. Ombudet påpeker at det er virksomhetens hovedløsning som skal tilfredsstille kravene til universell utforming. Ombudet ser at en fullt universelt utformet rampe kan ta mye plass på et smalt fortau. Ombudet mener likevel at restauranten kan finne andre løsninger med rampe til inngangspartiet, man kan for eksempel se på løsninger der rampen ikke legges rett ut i gangbanen, men monteres fra en av sidene til trappen. Ombudet konkluderer med at virksomheten ikke har dokumentert at det vil være uforholdsmessig byrdefullt å sikre et tilgjengelig inngangsparti.

Saksnr 10/1158

UTTALELSE I KLAGESAK - SPØRSMÅL OM UNIVERSELL UTFORMING AV PEPPE'S PIZZA

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til klage på Peppes Pizza i Stortingsgaten av 30. juni 2010.

Det fremgår av klagen at Peppes Pizza ikke oppfyller kravet til universell utforming etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 fordi inngangspartiet ikke er tilrettelagt for rullestolbrukere. Rullestolbrukere må inn bakveien og ta en vareheis for å komme inn på spisestedet.

Ombudet har vurdert saken, og konkluderer med at Peppes Pizza gjennom manglende tilgjengelighet til inngangspartiet bryter plikten til å sikre universell utforming av virksomhetens fysiske miljø jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 tredje ledd. Brudd på plikten regnes som diskriminering, jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 fjerde ledd.

Likestillings- og diskrimineringsombudets uttalelse kan bringes inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda innen tre uker fra det tidspunkt partene mottar ombudets brev, se vedlagte orientering.

Ombudets uttalelse

Sakens bakgrunn

Likestillings- og diskrimineringsombudet bygger på partenes skriftlige redegjørelser i sin fremstilling av sakens bakgrunn.

Peppes Pizza i Stortingsgaten har flere trappetrinn i inngangpartiet. Dette gjør det vanskelig for rullestolbrukere å komme inn i restauranten. Det fremgår av klagen at besøkende i rullestol må benytte en sideinngang. Rullestolbrukere må deretter ta vareheisen og så kjøre inn gjennom kjøkkenet for å få tilgang til restauranten.

Peppes Pizza har vist til at Peppes holder til i et verneverdig bygg. Det kan derfor ikke gjøres endringer på fasaden. Videre mener virksomheten at fortauet utenfor restauranten er for smal til å bygge en permanent rampe. Elementer i gangbanen som hindrer fremkommelighet for blinde og svaksynte er ifølge trafikketaten forbudt. Peppes mener derfor at en portabel rampe vil være den beste løsningen.

Rettslig grunnlag

Ombudet kan gi uttalelse om et forhold er i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 annet ledd nr. 3.

Denne saken reiser spørsmål om virksomheters plikt til å sikre universell utforming, det vil si generell tilgjengelighet, etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9. Offentlige og private virksomheter som brukes av allmennheten har en plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon.

Med universell utforming menes utforming av hovedløsningen i de fysiske forholdene, inkludert informasjons og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig, jf § 9 annet ledd. Dette betyr at virksomhetens fasiliteter, som skal benyttes av allmennheten (kunder, reisende, pasienter osv.), skal utformes på en slik måte at flest mulig får tilgang til de tjenester virksomheten tilbyr. Det er hovedløsningen som skal være universelt utformet. Det vil derfor være i strid med bestemmelsen at det lages egne løsninger for bestemte grupper. Dette gjelder særskilt for løsninger som er stigmatiserende eller nedverdiggende.

Plikten til å gjennomføre tiltak for å sikre universell utforming faller bort dersom virksomheten sannsynliggjør at det vil innebære en uforholdsmessig byrde, jf § 9 tredje ledd. I den konkrete uforholdsmessighetsvurderingen skal imidlertid den positive effekten og viktigheten av tilretteleggingen veies mot kostnader og andre former for belastning tilretteleggingen kan medføre.

Lovgiver har bestemt at det særlig skal legges vekt på:

1. effekten av tilretteleggingen for å nedbygge funksjonshemmende barrierer
2. om virksomhetens funksjon er av offentlig art
3. nødvendige kostnader ved tilretteleggingen
4. virksomhetens ressurser
5. sikkerhetsmessige hensyn
6. vernehensyn

Dersom ombudet kommer til at det vil være en uforholdsmessig byrde å rette de påklagede forholdene i tråd med kravene til universell utforming, betyr ikke det at virksomheten kan unnlate å gjøre noe som helst. Virksomheten er uansett forpliktet til å jobbe for best mulig tilgjengelighet for flest mulig.

Etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 13 er det opp til innklagede å sannsynliggjøre at det ikke har forekommet diskriminering i strid med loven.

Ombudets vurdering

Peppes Pizza er en virksomhet som har plikt til å sikre at virksomhetens hovedløsninger er universelt utformet etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9. Virksomheten har derfor plikt til å tilrettelegge de deler av virksomhetens fysiske miljø som benyttes av allmennheten (kunder eller andre) på en slik måte at flest mulig, uavhengig av individuelle forutsetninger, har tilgang til virksomhetens tilbud og service.

Er krav til universell utforming oppfylt?

Ombudet tar ikke stilling til om virksomheten som sådan er universelt utformet. Det ombudet skal ta stilling til er om de påklagede forhold, herunder inngangspartiet til Peppes Pizza tilfredsstiller kravet til universell utforming. Standard Norge har utarbeidet veileder for universell utforming av nye byggverk. Denne vil være veiledende i vurderingene for hva som er universell utforming, også av eldre bygg.

Ombudet viser til at det følger av NS 11001 1:2009 punkt 7.4 at:
”... Det skal ikke være nivåforskjeller mellom gulv ute og gulv inne ved inngangspartiet. Hvis døren har terskel skal den ikke bygge mer enn 25 mm over gulvnivå...”

Inngangspartiet til Peppes består av en trapp med flere trappetrinn. Dette gjør det vanskelig for rullestolbrukere å komme inn hovedinngangen på egenhånd. Klager har selv vist til at hun som rullestolbruker måtte ta i bruk bakveien, og en vareheis for å få tilgang til spisestedet.

Ombudet har i sin tidligere praksis slått fast at løsninger hvor betjeningen må tilkalles for at en rullestolbruker skal få tilgang til lokalet ikke er å anse som universell utforming. Det ligger i prinsippet om universell utforming at løsningene som tilbys skal være faste fysiske innretninger som ikke krever bistand i noen form. I denne saken praktiserer virksomheten en ordning som er

en særløsning for de som ikke kommer inn hovedinngangen. Videre vil tilgang til restauranten gjennom en vareheis og kjøkkenet også kunne oppleves som nedverdiggende. Dette er ikke i tråd med prinsippet universell utforming.

Peppes pizza har også anført at de legger ut en portabel rampe i inngang partiet ved behov. Dette er heller ikke tilstrekkelig til å oppfylle kravet til universell utforming. Det skal ifølge loven etableres en inkluderende løsning. Midlertidige løsninger som settes frem og tas bort ved behov, er i strid med loven. Følgelig er inngangspartiet til Peppes Pizza ikke universelt utformet.

Vil krav om universell utforming være uforholdsmessig?

Ombudet må deretter vurdere om Peppes Pizza har dokumentert at det vil være en uforholdsmessig byrde å sikre universell utforming av inngangspartiet til spisestedet. Det er Peppes Pizza som har bevisbyrden for at det vil være en uforholdsmessig byrde å gjøre inngangspartiet universelt utformet.

I vurderingen av om det er uforholdsmessig byrdefullt å kreve tilrettelegging skal det legges vekt på blant annet tilretteleggingens effekt, om virksomheten er av offentlig art, kostnadene ved tilrettelegging, virksomhetens ressurser, sikkerhetsmessige hensyn og vernehensyn.

Peppes har for det første vist til at bygget restauranten holder til i, er et vernet bygg, og at det derfor ikke kan gjøres inngrep i fasaden. Ombudet ser at det er viktig å ivareta estetiske hensyn på et eldre bygg, og at hensynet til tilgjengelighet vil kunne komme i konflikt med hensynet til vern. Virksomheten har ikke dokumentert dette nærmere og heller ikke redegjort nærmere for om de har vært i dialog med Byantikvaren om mulige løsninger.

Ombudet har tidligere mottatt klage på manglende universell utforming av inngangspartiet til flere butikker i Karl Johans gate. Samtlige av disse butikkene ligger i bygninger som er vernet. For å vurdere hvilke inngrep i fasadene som virksomhetene kan foreta uten å komme i strid med byggenes verneverdi, hadde ombudet et møte med Byantikvaren den 9. mars 2011. Byantikvaren skisserte flere mulige løsninger for disse virksomhetene. Disse løsningene og forslag til endringer i fasaden ville forbedre tilgjengeligheten så langt som mulig, uten å komme i strid med vernehensynene etter Plan og bygningsloven.

Slik ombudet ser det vil det i denne saken ikke være tale om omveltende endringer i byggets fasade, ombudet mener derfor at Peppes Pizza også bør gå i dialog med vernemyndighetene i Oslo om hvilken løsning for universell utforming av hovedinngangen som er mulig uten at dette går utover byggets verneverdi. Ombudet mener Peppes Pizza ikke har dokumentert tilstrekkelig hvorfor inngangspartiet ikke kan utbedres av hensyn til vern.

Peppes Pizza har også vist til at bygging av en permanent rampe på fortauet utenfor inngangen vil hindre fremkommelighet for blinde og svaksynte, og at en slik rampe vil ta for stor plass i gangbanen foran inngangen.

Når det gjelder plikten til universell utforming er utgangspunktet til ombudet at virksomheter som retter seg mot allmennheten skal strekke seg så langt de kan

for å oppnå universell utforming. Ombudet vil i den forbindelse gjøre virksomheten oppmerksom på at dersom det skal monteres en rullestolrampe foran en butikk, så bør denne i utgangspunktet være i tråd med anbefalinger i Norsk Standard NS 11001 og krav i Teknisk forskrift til plan og bygningsloven.

Samferdselsetaten i Oslo har i brev av 10. september 2010 informert ombudet om at Samferdselsetaten kan gi dispensasjon/ godkjenne ramper på brede fortau når gjenværende fortausbredde er 2,5 — 2.0 m. Peppes har informert ombudet om at det er et smalt fortau foran inngangen. Det er uklart for ombudet hvor smalt fortauet er. Ombudet ser imidlertid at en fullt universelt utformet rullestolrampe vil ta mye plass. Slik ombudet ser det er det imidlertid ikke umulig å finne en løsning med rullestolrampe opp til inngangspartiet. Selv om det ikke er mulig å installere en fullt ut universelt utformet rullestolrampe her må virksomheten likevel strekke seg så langt de kan for å gjøre lokalene tilgjengelig. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven legger opp til at i de tilfellene hvor det vil være vanskelig å oppnå universell utforming må en finne en "nest beste løsning". Slik ombudet ser det behøver heller ikke rampen å ligge rett ut i gangbanen, men kan monteres fra en av sidene til trappen.

På bakgrunn av dette mener ombudet at Peppes pizza ikke har sannsynliggjort at det vil være uforholdsmessig byrdefullt å gjøre inngangspartiet tilgjengelig for rullestolbrukere.

Konklusjon

Ombudet konkluderer med at Peppes Pizza i Stortingsgaten bryter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9, fordi inngangspartiet til restauranten ikke tilfredsstillende kravene til universell utforming.

Ombudet oppfordrer Peppes Pizza til å kontakte fagkyndige og utbedre inngangspartiet med for eksempel en rullestolrampe.

Dersom Peppes Pizza ikke retter seg etter ombudets uttalelse vil ombudet vurdere å bringe saken inn til vurdering hos Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Nemnda kan treffe vedtak om at det foreligger brudd på plikten til universell utforming, jf. diskrimineringsombudsloven § 7. Nemnda har også myndighet til å pålegge stansing, retting eller andre tiltak. Dersom Peppes Pizza ikke følger et pålegg fra Likestillings- og diskrimineringsnemnda, kan nemnda ilegge en løpende tvangsmulkt frem til forholdet er brakt i orden.